

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 9 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett Härryda elektriska andelsförening u. p. a. beviljat kraftledningslån.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 5 mars 1937 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 264, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att kronans fordran per den 31 december 1936 hos Härryda elektriska andelsförening u. p. a. enligt skuldförbindelse den 24 mars 1930 må nedskrivs med femtio procent eller med 19,112 kronor 78 öre.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån därför ej redogöres nedan, hänvisa till statsrådsprotokollet.

Härryda elektriska andelsförening u. p. a. bildades i september 1918 och inregistrerades hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 26 februari 1919. Föreningen har till ändamål att från eget kraftverk distribuera elektrisk energi till ljus och kraft till sina medlemmar och åt eventuella abonnenter. Föreningens kraftanläggning är belägen å lägenheterna Tullefallet 1¹, Härryda 1¹² och 1¹³ samt Åh 1¹⁶, 1¹⁷ och 1¹⁸ i Härryda socken. Den egentliga kraftstationen och dammbyggnaden ligger å Tullefallet 1¹. Genom Västerbygdens vattendomstols uti ifrågavarande del lagakraftvunna dom den 15 februari 1929 har sistnämnda lägenhet utsetts till strömfallsfastighet för anläggningen. Å samma lägenhet äro enligt kommerskollegii beslut den 5 september 1929 ledningsnät och fyra understationer registrerade. Föreningen innehar 15.8 km högspänningsledningar och 22.85 km lågspänningsledningar. Av ledningsnätet äro dock endast 11 respektive 19 km registrerade å kraftstationen. Enligt uppgifter i den av föreningens styrelse för år 1935 avgivna förvaltningsberättelsen utgjorde sistnämnda år medlemmarnas antal 80 och abonnenternas 64. Föreningen distribuerade under året elektrisk energi till 45 motorer och 900 lampor.

Den 24 april 1930 erhöll föreningen ett lån ur kraftledningslånefonden å 40,000 kronor mot skuldförbindelse den 24 mars samma år. Lånet skulle genom årliga amorteringar återbetalas under loppet av 20 år. Till säkerhet för lånet ligga inteckningar å tillhoppa 40,000 kronor med

bästa rätt i nyssnämnda lägenheter och med förmånsrätt näst efter stamfastighetsinteckningar å tillhopa 11,800 kronor. Den 31 december 1936 återstod oguldet av lånets kapital 35,517 kronor 62 öre och i ränta 2,707 kronor 95 öre.

I två till Kungl. Maj:t ställda, till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ingivna skrivelser av den 22 september 1934 och den 31 juli 1935 har föreningen anhållit, att föreningens skuld till staten på grund av nämnda lån måtte helt eller delvis avskrivas. Sedan länsstyrelsen i ärendet infordrat yttrande från landsfiskalen i Sävedals distrikt, har länsstyrelsen med eget utlåtande överlämnat samtliga handlingar till Kungl. Maj:t. I anledning av remiss har statskontoret den 20 juni 1936 avgivit infordrat utlåtande över ansökningen. Vid detta utlåtande har fogats, bland annat, ett av statskontoret från kommerskollegium i ärendet inhämtat yttrande ävensom promemorior av statskontorets ombudsman, byrådirektören Adil Wifvesson, och förste byråingenjören hos kommerskollegium G. E. Billing, vilken den 12 december 1935 på kommerskollegii uppdrag verkställt besiktning och värdering av föreningens anläggningar.

Föreningen har till stöd för sin ansökan anfört bland annat följande.

Vid föreningens bildande 1918 hade man ansett, att föreningen skulle komma att väl bära sig. Befolkningen i Härryda kommun hade tecknat andelar i föreningen för att komma i åtnjutande av elektrisk kraft och väl också med tanke på att någon gång få utdelning på andelarna. Någon utdelning hade emellertid icke lämnats och vore ej heller för framtiden att påräkna. Anläggandet av föreningens kraftstation och ledningsnät m. m. hade skett år 1918 under den allra värsta kristiden och hade dragit onormalt stora kostnader.

Föreningens skulder omkring årsskiftet 1936/1937 uppgingo till 133,133 kronor 7 öre, bortsett från andelskapitalet, 74,900 kronor. Sammanlagda värdet av föreningens tillgångar beräknas icke överstiga 70,000 kronor.

Statskontoret har i sitt omförmälda utlåtande anfört, att då statslånets återbetalande finge anses säkerställt genom den lämnade panten statskontoret med hänsyn härtill och till övriga föreliggande förhållanden ansåge sig icke kunna tillstyrka bifall till ansökningen.

I syfte att undersöka möjligheterna till en sanering av föreningen ha sammanträden med föreningens samtliga fordringsägare hållits inför landshövdingen i Göteborgs och Bohus län den 16 december 1936 och den 8 januari 1937. Vid förstnämnda sammanträde väcktes två förslag, det ena, att bankerna skulle helt avskriva en fjärdedel av sin fordran och borgensmännen i samband därmed inbetala en fjärdedel, och det andra, att borgensmännen såsom egen skuld skulle övertaga hälften av föreningens skuld. Fordringsägarna meddelades, att staten endast under någon av dessa förutsättningar torde vara villig att avskriva någon del av sin fordran. Förslagen övervägdes mellan fordringsägarna och borgensmännen till det andra sammanträdet, då överenskommelser träffades om nedskrivning av föreningens skulder på sätt i det följande angives. Dessa överenskommelser ha sedermera skriftligen bekräftats.

Föreningens skulder efter överenskommelserna framgå av följande uppställning, vari andelskapitalet ej medtagits:

- 1) sparbanken i Alingsås kr. 15,000:—
 Det gamla lånet å 31,650 kronor har i sin helhet likviderats. Föreningen har beviljats ett nytt lån å 15,000 kronor mot borgen av dess styrelse. Av återstoden, 16,650 kronor, har 5,000 kronor inbetalats på det sätt att banken beviljat en styrelseledamot ett lån å 5,000 kronor mot borgen av övriga ledamöter i styrelsen. Resten eller 11,650 kronor jämte ränta skall kontant gäldas, vilket kan ske därigenom att de till säkerhet för det gamla lånet liggande andelarna kontant inbetalas.
- 2) Tjörns härads sparbank kr. 15,600:—
 Borgensmännen ha genom särskild förbindelse, som godtagits av banken, inbetalat återstående skuldbeloppet 15,600 kronor,
- 3) aktiebolaget Göteborgs bank kr. 3,862: 50
 Den gamla skulden har nedsatts till hälften genom att borgensmännen såsom egen skuld övertagit halva lånet eller 3,862 kronor 50 öre. Föreningens återstående skuld till banken är amorteringsfri under två år från den 1 januari 1937.
- 4) Hultafors kraftverk kr. 1,286: 25
 Kraftverket har förklarat sig villigt att nedskriwa sin fordran hos föreningen å 2,572 kronor 50 öre till hälften, under förutsättning att borgensmännen såsom egen skuld övertaga 643 kronor 13 öre av återstoden samt att halva statslånet avskrivnes. Borgensmännen ha godtagit kraftverkets villkor.
- 5) Mölndals kvarnby c:a kr. 6,750:—
 Kvarnbyn har förklarat sig icke vara villig att nedskriwa sin förut omförmälda fordran å 5,000 kronor. Som skäl härför har kvarnbyn anfört, att den av kvarnbyn för vattenuppdämning m. m. förskotterade kostnaden i verkligheten uppgått till 27,300 kronor. Då kvarnbyn icke påfört föreningen högre belopp än omkring 5,000 kronor, hade föreningen alltså tidigare erhållit en mycket stor reduktion av sin skuld. Därest den förut berörda reversskulden å 2,250 kronor inbetalades till kvarnbyn före den 12 januari 1938, kunde föreningen påräkna en rabatt å c:a 500 kronor.
- 6) hemmansägaren Anders Carlsson, Rya kr. 4,500:—
 Carlsson har nedskrivit sin fordran å 9,000 kronor med hälften.
- 7) hemmansägarna Karl Åberg, Åh, samt Hjalmar Johansson och Albin Johansson, Härryda, sammanlagt kr. 2,255:—
 Borgensrärerna ha nedskrivit sina fordringar å tillhoppa 4,510 kronor med hälften.
- 8) Adolf Åberg, Åh kr. 500:—
 Den gamla fordringen å 1,000 kronor har nedskrivits med halva beloppet.
- 9) statslånet med ränta per ³¹/₁₂ 1936 kr. 38,225: 57

Summa kronor 87,979: 32

Statskontoret har i anledning av remiss avgivit förnyat utlåtande i ärendet den 10 februari 1937 samt därvid anfört följande.

Genom den reglering av föreningens skulder, som enligt vad handlingarna utvisade numera genomförts, hade föreningens ekonomiska ställning väsentligen förbättrats. Föreningens bankskulder hade nedbringats med omkring 50 procent, vilket möjliggjorts huvudsakligen därigenom, att de personer, vilka tecknat borgen för lånen i bankerna, såsom egen skuld övertagit de belopp, varmed lånen minskats. Den med bankerna träffade uppgörelsen innebure alltså från dessas sida i realiteten icke någon nämnvärd ekonomisk eftergift. Med hänsyn härtill och då säkerheten för kraftledningslånet alljämt finge anses vara betryggande, saknade statskontoret anledning att frångå sin tidigare i ärendet uttalade uppfattning.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Genom de ekonomiska uppoffringar, som föreningens borgensmän och enskilda borgenärer i samband med nyssnämnda reglering av föreningens skulder åtagit sig, har föreningens ställning ej obetydligt förbättrats. Föreningens skulder ha således nedbringats till omkring 88,000 kronor, statslånet däri inräknat. Vid uppgörelserna torde emellertid ha förutsatts, att jämväl statens fordran komme att nedskrivs. En ytterligare minskning av skulderna med omkring 20,000 kronor torde också vara nödvändig för att företaget skall bli va bärkraftigt. Sammanlagda värdet av föreningens tillgångar torde ej uppgå till 70,000 kronor. Anläggningarna med undantag av transformatorn vid Sanserhult ha av Billing värderats till 55,000 kronor. Återstående tillgångarna utgöras av inventarier, materiel och utestående fordringar. Dessa ha i föreningens räkenskaper för år 1935 bokförts till omkring 17,000 kronor, men det verkliga värdet å desamma torde ej oväsentligt understiga nämnda belopp. En likvidation av föreningen skulle otvivelaktigt medföra kännbara förluster ej endast för borgensmännen å föreningens banklån utan jämväl för föreningens medlemmar, vilka enligt vad som upplysts huvudsakligen utgöras av småbrukare och lägenhetsägare. För några av borgensmännen komme en likvidation att medföra ekonomisk ruin. Även för Härryda kommun torde det vara av stort intresse, att driften vid företaget kan fortsättas såsom förut. På grund av kommunens ringa invånarantal och höga skatter kan föreningen dock icke påräkna ekonomiskt stöd från densamma. Enda framkomliga utvägen synes därför vara, att staten nedskriver sin fordran på grund av det föreningen beviljade kraftledningslånet med femtio procent. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föreligga i ärendet, anser jag mig kunna förorda en sådan åtgärd, oaktat den för lånet lämnade säkerheten måste anses betryggande. Härför torde dock riksdagens medgivande böra inhämtas.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser sig utskottet med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föreligga i ärendet, böra tillstyrka föreslagna nedskrivning av förevarande kraftledningslån, oaktat den för lånet lämnade säkerheten måste anses betryggande. Denna av billighetsskäl i ett spe-

ciellt fall påkallade åtgärd torde emellertid icke få betraktas såsom prejudicerande. Med denna erinran hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 9 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 51.
